SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 2. aprila 2009 *

V zadevi C-523/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi členov 68 ES in 234 ES, ki ga je vložilo Korkein hallinto-oikeus (Finska) z odločbo z dne 19. novembra 2007, ki je prispela na Sodišče istega dne, v postopku, ki ga je sprožila

A,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Rosas, predsednik senata, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (poročevalec), U. Lõhmus, sodniki, in P. Lindh, sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: C. Strömholm, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 22. oktobra 2008,

* Jezik postopka: finščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za finsko vlado J. Heliskoski in A. Guimaraes-Purokoski, zastopnika,

– za nemško vlado M. Lumma in J. Kemper, zastopnika,

– za grško vlado T. Papadopoulou, zastopnica,

– za italijansko vlado R. Adam, zastopnik, skupaj z W. Ferrante, avvocato dello Stato,

– za vlado Združenega kraljestva V. Jackson, zastopnica, skupaj s C. Howard, QC,

– za Komisijo Evropskih skupnosti P. Aalto in V. Joris, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 29. januarja 2009

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL L 338, str. 1, v nadaljevanju: Uredba).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru tožbe, ki jo je vložila A, mati otrok C, D in E, zoper sodno odločbo Kuopion hallinto-oikeus (upravno sodišče v Ouluju (Finska), v kateri je to potrdilo odločbo Perusturvalautakunte (odbor za varstvo osnovnih potreb, v nadaljevanju: odbor za varstvo), s katero je odredil takojšen prevzem teh otrok v varstvo in njihovo nastanitev v rejniškem domu.

Pravni okvir

Pravo Skupnosti

3 Uvodni izjavi 12 in 13 Uredbe pojasnjujeta:

„(12) Temelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti, določeni v tej uredbi, so oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti. To pomeni, da je v prvi vrsti pristojna država članica, v kateri ima otrok običajno prebivališče, z izjemo nekaterih primerov spremembe otrokovega prebivališča ali v skladu s sporazumom med nosilcema starševske odgovornosti.

(13) Ta uredba omogoča, da v interesu otroka izjemoma in pod določenimi pogoji, pristojno sodišče lahko prenese zadevo na sodišče druge države članice, če je to sodišče bolj primerno za odločanje o zadevi. Drugo sodišče v takšnem primeru ne sme imeti možnosti prenesti zadeve na katero koli tretje sodišče. […]“

4 Člen 1(1) Uredbe določa:

„1. Ta uredba se uporablja ne glede na vrsto sodišča v civilnih zadevah, ki se nanašajo na:

[…]

b) podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti.“

5 Člen 8(1) te uredbe določa:

„Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.“

6 Člen 13(1) navedene uredbe določa:

„Kadar ni mogoče ugotoviti otrokovega običajnega prebivališča in se pristojnosti ne da določiti na podlagi člena 12, so pristojna sodišča države članice, kjer se otrok nahaja.“

7 Člen 15(1) Uredbe določa:

„Izjemoma lahko sodišča države članice, ki so po vsebini pristojna za zadevo, če menijo, da bi bilo sodišče druge države članice, s katero je otrok posebej povezan, primernejše za obravnavo zadeve ali njenega dela in če je to v korist otroka:

a) prekinejo obravnavo zadeve ali njenega dela ter pozovejo stranke, naj začnejo postopek pri sodišču te druge države članice v skladu z odstavkom 4; ali

b) zaprosijo sodišče druge države članice, naj prevzame pristojnost v skladu z odstavkom 5.“

8 Člen 17 te uredbe določa:

„Če je sodišču predložena zadeva, za katero po tej uredbi ni pristojno in za katero je po tej uredbi pristojno sodišče druge države članice, se po uradni dolžnosti izreče za nepristojno.“

9 Člen 20(1) navedene uredbe določa:

„Določbe te uredbe v nujnih primerih sodiščem države članice ne preprečujejo sprejetja začasnih ukrepov ali ukrepov zavarovanja glede v tej državi nahajajočih se oseb ali premoženja, ki jih predvideva pravo te države članice, tudi v primeru, ko je po tej uredbi za odločanje o glavni stvari pristojno sodišče druge države članice.“

10 Člen 53 Uredbe določa:

„Vsaka država članica določi enega ali več osrednjih organov za pomoč pri uporabi te uredbe in za vsakega opredeli geografsko ali funkcijsko pristojnost. Kadar država članica določi več osrednjih organov, se obvestila navadno pošljejo neposredno ustreznemu osrednjemu pristojnemu organu. Kadar se obvestilo pošlje osrednjemu organu, ki ni pristojen, je ta organ odgovoren, da pošlje obvestilo naprej pristojnemu osrednjemu organu in o tem obvesti pošiljatelja.“

11 Člen 55 te uredbe med drugim določa:

„Osrednji organi na zahtevo osrednjega organa druge države članice ali nosilca starševske odgovornosti sodelujejo v posameznih zadevah, da bi se doseglo cilje te uredbe. V ta namen neposredno ali s pomočjo javnih organov ali drugih organov

sprejmejo vse ustrezne ukrepe v skladu s pravom navedene države članice glede varstva osebnih podatkov, da bi:

a) zbrali in si izmenjali podatke:

i) o položaju otroka;

ii) o vseh postopkih, ki potekajo; ali

iii) o sprejetih odločitvah, ki se nanašajo na otroka;

[…]

c) omogočili lažje komuniciranje med sodišči, zlasti za uporabo člena 11(6) in (7) in člena 15; […]“

Nacionalni predpisi

12 V skladu s členom 15(1) zakona o socialni pomoči (sosiaalihuoltolaki (710/1982), v nadaljevanju: zakon 710/1982), v različici, ki je veljala ob nastanku dejstev v postopku v glavni stvari, mora občina, v nujnih primerih oziroma če to zahtevajo okoliščine, poskrbeti tudi za organizacijo nastanitve v ustanovi in za druge socialne storitve za osebe, ki prebivajo v občini, a nimajo v njej stalnega prebivališča.

13 Na podlagi člena 16 zakona o zaščiti otrok (lastensuojelulaki (683/1983), v nadaljevanju: zakon 683/1983), v različici, ki je veljala ob nastanku dejstev iz postopka v glavni stvari, mora delovni organ občine sprejeti takojšnje ukrepe pomoči, če razmere, v katerih odrašča otrok oziroma mladostnik, ogrožajo njegovo zdravje oziroma razvoj ali ga ne zagotavljajo.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

14 Decembra 2001 se je družina – otroci C, D in E, mati A in očim F – nastanila na Švedskem. Pred tem je mesto X na Finskem prevzelo v varstvo otroka D in E. Razlog za to prevzetje je bilo očimovo nasilništvo, a je bilo prevzetje pozneje odpravljeno. Leta 2005 je družina zapustila Švedsko, da bi preživela počitnice na Finskem. Družina je ostala na finskem ozemlju in prebivala v stanovanjskih prikolicah v različnih kampih, otroci pa niso obiskovali pouka. Navedena družina je 30. oktobra 2005 pri socialnih službah mesta Y (Finska) zaprosila za dodelitev socialnega stanovanja.

15 Z odločbo odbora za varstvo z dne 16. novembra 2005, sprejeto na podlagi zakona 683/1983, so bili otroci C, D in E prevzeti v takojšnje varstvo na Finskem in nameščeni pri rejniški družini, ker naj bi bili prepuščeni sami sebi.

16 Mati A in očim F sta zahtevala razglasitev ničnosti odločbe o tem takojšnjem prevzemu v varstvo.

17 Odbor za varstvo je z odločbo z dne 15. decembra 2005 zavrnil zahtevo za razglasitev ničnosti in na podlagi člena 16 zakona 683/1983 prevzel v varstvo otroke C, D in E ter odredil njihovo nastanitev v rejniškem domu.

18 Mati A je pri Kuopion hallinto-oikeus vložila tožbo za razglasitev ničnosti teh odločb in zahtevala, da se ji vrne skrbništvo nad njenimi otroci. Mati A je navedla, da so otroci ob njenem odhodu z gospodom F na Švedsko v sredini novembra 2005 ostali na Finskem pri sestri njihovega očima. To sodišče je s sodno odločbo z dne 25. oktobra 2006 zavrnilo tožbo in potrdilo izpodbijano odločbo. V obrazložitvi sodne odločbe je poudarilo, da je odbor za varstvo glede na člen 15(1) zakona 710/1982 ravnal v skladu s svojimi pristojnostmi. Navedlo je še, da so življenjske razmere resno ogrozile fizično stanje, zdravje in razvoj teh otrok. Prevzem v varstvo in nastanitev naj bi tem otrokom omogočila psihiatrično nego, ki jo potrebujejo, in jim zagotovila možnost šolanja ter varno in stabilno okolje.

19 Gospa A se je zoper to sodno odločbo pritožila pri Korkein hallinto-oikeus (vrhovno upravno sodišče), pri čemer se je sklicevala na nepristojnost finskih organov. Gospa A je v zvezi s tem navedla, da so otroci C, D in E od 2. aprila 2007 švedski državljani in da imajo že dolgo svoje stalno prebivališče na Švedskem. Zadeva naj bi bila zato v pristojnosti švedskih sodišč.

20 Ker je Korkein hallinto-oikeus menilo, da za rešitev spora, o katerem odloča, potrebuje razlago Uredbe, je prekinilo odločanje in Sodišču postavilo ta vprašanja za predhodno odločanje:

„1) a) Ali se Uredba […] v celoti uporablja za izvršitev odločbe, kot je ta, izdana v postopku v glavni stvari, s katero sta bila odrejena takojšen prevzem v varstvo in nastanitev otroka zunaj lastne družine, če je bila slednja izdana v obliki enega samega sklepa v okviru javnopravnih pravil o zaščiti otrok?

b) oziroma ali se Uredba glede na člen 1(2)(d) uporablja le za del sklepa, ki se nanaša na nastanitev zunaj lastne družine?

2) Kako je treba v okviru prava Skupnosti razlagati pojem ‚običajnega prebivališča' iz člena 8(1) Uredbe ter iz njim povezani člen 13(1) Uredbe, zlasti če ima otrok stalno prebivališče v eni državi članici, je pa v drugi državi članici, kjer nima stalne nastanitve?

3) a) Če otrok v tej drugi državi članici nima običajnega prebivališča, pod katerimi pogoji se lahko v njej vendarle izvede ukrep zavarovanja (prevzem v varstvo) na podlagi člena 20(1) Uredbe?

b) Ali so ukrepi zavarovanja v smislu člena 20(1) Uredbe samo tisti ukrepi, ki se jih lahko sprejme v skladu z nacionalnim pravom, in ali so pri uporabi tega člena predpisi nacionalnega prava o teh ukrepih zavezujoči?

c) Ali je treba po sprejetju ukrepa zavarovanja zadevo po uradni dolžnosti predati sodišču pristojne države članice?

4) Ali je treba, če sodišče države članice ni pristojno, tožbo kot nedopustno zavreči ali zadevo predati sodišču druge države članice?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

21 S tem vprašanjem predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 1(1) Uredbe razlagati tako, da se, po eni strani, uporablja za eno samo odločbo, s katero se odreja takojšen prevzem v varstvo in nastanitev otroka zunaj lastne družine in, po drugi strani, da ta odločba spada pod pojem „civilne zadeve“ v smislu te določbe, če je bila sprejeta v skladu s pravili javnega prava o zaščiti otrok.

22 To vprašanje je postavilo isto predložitveno sodišče, temelji na enaki obrazložitvi in se glasi popolnoma enako kot vprašanje v zadevi C, v kateri je bila izrečena sodba z dne 27. novembra 2007 (C-435/06, ZOdl., str. I-10141).

23 Člen 2, točka 7, Uredbe namreč določa, da „starševska odgovornost“ zajema vse pravice in dolžnosti v zvezi z osebnostjo ali s premoženjem otroka, ki so fizični ali pravni osebi podeljene s sodno odločbo, po samem zakonu ali s pravno veljavnim dogovorom.

24 V skladu s členom 1(2)(d) Uredbe št. 2201/2003 je nastanitev otroka pri rejniški družini ali v oskrbo zavoda ena od sestavin starševske odgovornosti.

25 Poleg tega je iz uvodne izjave 5 Uredbe razvidno, da ta uredba – zato da bi se zagotovila enakost za vse otroke – zajema vse odločbe o starševski odgovornosti, vključno z ukrepi za zaščito otrok.

26 Odločba o prevzemu otroka v varstvo, kot je ta v postopku v glavni stvari, pa po naravi stvari spada v okvir javnega ukrepa, katerega cilj je zadostiti mladoletnike in jim pomagati.

27 Pojem „civilne zadeve“ je treba razlagati tako, da lahko zajema tudi ukrepe, ki z vidika prava države članice spadajo na področje javnega prava.

28 Taka razlaga je potrjena tudi z uvodno izjavo 10 Uredbe, v skladu s katero se ta uredba ne uporablja „za javne ukrepe splošne narave na področju izobraževanja in zdravstva“. Ta izjema potrjuje, da zakonodajalec Skupnosti s področja uporabe te uredbe ni imel namena izključiti vseh javnopravnih ukrepov.

29 Na prvo vprašanje je treba torej odgovoriti, da je treba člen 1(1) Uredbe razlagati tako, da pojem „civilne zadeve“ v smislu te določbe zajema posamično odločbo, s katero sta odrejena takojšen prevzem v varstvo in nastanitev otroka zunaj lastne družine, če je bila ta odločba sprejeta v okviru javnopravnih pravil o zaščiti otrok.

Drugo vprašanje

30 Predložitveno sodišče v drugem vprašanju sprašuje o razlagi pojma „običajno prebivališče“ v smislu člena 8(1) Uredbe, zlasti kadar ima otrok stalno prebivališče v eni državi članici, nahaja pa se v drugi državi članici, kjer nima stalne nastanitve.

31 Člen 8(1) Uredbe določa načelo, po katerem se pristojnost sodišč držav članic glede starševske odgovornosti določi na podlagi kraja, v katerem je običajno prebivališče otroka v trenutku, ko je sodišče začelo postopek, v njem pa ni opredeljen pomen pojma običajnega prebivališča.

32 Člen 13(1) Uredbe določa, da kadar ni mogoče ugotoviti otrokovega običajnega prebivališča, so pristojna sodišča države članice, v kateri otrok je.

33 Zato zgolj fizična prisotnost otroka v državi članici – kot temelj pristojnosti, ki je podrejen temelju iz člena 8 Uredbe – ne more zadoščati za ugotovitev njegovega običajnega prebivališča.

34 V skladu z ustaljeno sodno prakso je iz zahtev po enotni uporabi prava Skupnosti in iz načela enakosti razvidno, da je treba izraze določbe prava Skupnosti, ki se pri opredelitvi smisla in obsega ne sklicuje posebej na pravo držav članic, navadno razlagati samostojno in enotno v celotni Skupnosti, in sicer ob upoštevanju okvira, v katerega je določba umeščena, ter cilja, ki ga uresničuje zadevna ureditev (glej zlasti sodbi z dne 18. januarja 1984 v zadevi Ekro, 327/82, Recueil, str. 107, točka 11, in z dne 6. marca 2008 v zadevi Nordania Finans in BG Factoring, C-98/07, ZOdl., str. I-1281, točka 17).

35 Ker člen 8(1) Uredbe glede opredelitve smisla in obsega pojma „običajno prebivališče“ ne vsebuje izrecne napotitve na pravo držav članic, je treba običajno prebivališče ugotoviti na podlagi konteksta določb in cilja Uredbe, zlasti cilja, ki je razviden iz uvodne izjave 12, v skladu s katero so temelji pristojnosti, določeni v tej uredbi, oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti.

36 Sodne prakse Sodišča glede pojma „običajnega prebivališča“ na drugih področjih prava Evropske unije (glej zlasti sodbe z dne 15. septembra 1994 v zadevi Magdalena Fernández proti Komisiji, C-452/93 P, Recueil, str. I-4295, točka 22; z dne 11. novembra 2004 v zadevi Adanez-Vega, C-372/02, ZOdl., str. I-10761, točka 37, in z dne 17. julija

2008 v zadevi Kozłowski, C-66/08, ZOdl., str. I-6041) ni mogoče neposredno prenesti v okvir presoje običajnega prebivališča otrok v smislu člena 8(1) Uredbe.

37 „Običajno prebivališče“ otroka v smislu člena 8(1) Uredbe je treba ugotoviti na podlagi vseh dejanskih okoliščin posameznega primera.

38 Poleg fizične prisotnosti otroka v državi članici je treba upoštevati tudi druge dejavnike, na podlagi katerih se lahko izkaže, da ta nikakor ni začasna ali priložnostna in da prebivališče otroka pomeni neko integracijo v družbeno in družinsko okolje.

39 Med drugim je treba upoštevati dolžino, rednost, razmere bivanja in razloge za bivanje na ozemlju države članice ter razloge za preselitev družine vanjo, državljanstvo otrok, kraj in razmere šolanja, znanje jezikov ter družinske in socialne vezi otroka v tej državi.

40 Kot je generalna pravobranilka poudarila v točki 44 sklepnih predlogov, je indic za premestitev običajnega prebivališča lahko soglasna odločitev staršev, da se z otrokom stalno naselijo v drugi državi članici, ki se lahko na primer kaže v različnih zunanjih okoliščinah, kot je nakup ali najem stanovanja v državi preselitve. Indic je lahko tudi vložitev prošnje za socialno stanovanje pri zadevnih službah te države.

41 Vendar pa okoliščina, da otroci začasno bivajo v državi članici, v kateri krajše obdobje živijo kot osebe brez stalne nastanitve, lahko pomeni indic, da njihovo običajno prebivališče ni v tej državi.

42 Kraj običajnega prebivališča otrok torej ugotovi nacionalno sodišče v skladu z merili, navedenimi v točkah od 38 do 41 te sodbe, in s celovito presojo.

43 Vendar ni izključeno, da se pri tej presoji izkaže, da je nemogoče opredeliti državo članico, v kateri je običajno prebivališče otroka. V takem izjemnem primeru in če člena 12 Uredbe – ki se nanaša na pristojnost nacionalnih sodišč za vprašanja o starševski odgovornosti, povezana z zahtevkom za razvezo, prenehanjem življenjske skupnosti ali razveljavitvijo zakonske zveze – ni mogoče uporabiti, potem so na podlagi člena 13(1) Uredbe pristojna sodišča države članice, kjer se otrok nahaja.

44 Zato je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba pojem „običajno prebivališče“ iz člena 8(1) Uredbe razlagati tako, da to prebivališče ustreza kraju, ki pomeni neko integracijo otroka v družbeno in družinsko okolje. V ta namen je treba med drugim upoštevati dolžino, rednost, razmere bivanja in razloge za bivanje na ozemlju države članice ter razloge za preselitev družine v to državo članico, državljanstvo otrok, kraj in razmere šolanja, znanje jezikov ter družinske in socialne vezi otroka v navedeni državi. Običajno prebivališče ugotovi nacionalno sodišče, pri čemer upošteva vse dejanske okoliščine posameznega primera.

Tretje vprašanje

45 Predložitveno sodišče s tem vprašanjem, prvič, sprašuje, pod katerimi pogoji se na podlagi člena 20(1) Uredbe sprejme ukrep zavarovanja, kot je prevzem otrok v varstvo. Drugič, sprašuje, ali se tak ukrep lahko uporabi v skladu z nacionalnim pravom in ali so predpisi tega prava glede tega ukrepa zavezujoči. Tretjič, sprašuje, ali je treba po izvršitvi navedenega ukrepa zavarovanja zadevo odstopiti pristojnemu sodišču druge države članice.

46 V skladu s členom 20(1) Uredbe njene določbe v nujnih primerih sodiščem države članice ne preprečujejo sprejetja začasnih ukrepov ali ukrepov zavarovanja glede oseb ali premoženja, ki so v tej državi, določenih z njenim pravom, tudi če je po tej uredbi za odločanje o glavni stvari pristojno sodišče druge države članice.

47 Iz določbe je razvidno, da je treba pri ukrepih glede starševske odgovornosti, ki jih sprejmejo sodišča držav članic, ki niso pristojna za odločanje o glavni stvari, upoštevati tri kumulativne pogoje:

– zadevni ukrepi morajo biti nujni,

– sprejeti morajo biti glede oseb ali premoženja, ki so v državi članici, v kateri ima sedež sodišče, ki odloča v zadevi, in

– morajo biti začasni.

48 Ti ukrepi se uporabijo za otroke, ki imajo običajno prebivališče v eni državi članici, a začasno ali priložnostno bivajo v drugi državi članici in so v položaju, ki lahko resno škodi njihovemu blagostanju oziroma njihovemu zdravju ali razvoju, kar upravičuje takojšnje sprejetje ukrepov zavarovanja. Njihova začasnost izhaja iz dejstva, da v skladu s členom 20(2) Uredbe ti ukrepi prenehajo učinkovati, ko sodišče države članice, ki je pristojno v zadevi, sprejme ukrepe, za katere meni, da so primerni.

49 Uredba ne vsebuje materialnopravnih določb o vrsti nujnih ukrepov, ki jih je treba uporabiti.

50 Člen 20(1) Uredbe določa, da so začasni ukrepi oziroma ukrepi zavarovanja, za katere so nacionalna sodišča države članice pozvana, da jih sprejmejo v nujnih primerih, tisti ukrepi, ki „jih predvideva pravo te države članice“.

51 V tem smislu velja, da nacionalni zakonodajalec določi ukrepe, ki jih morajo nacionalni organi sprejeti za zavarovanje interesov otroka, in podrobna postopkovna pravila za njihovo izvajanje.

52 Ker je treba take ukrepe sprejeti na podlagi določb nacionalnega prava, mora njihova zavezujočnost izhajati iz zadevne nacionalne zakonodaje.

53 Preveriti je treba tudi, ali je treba po sprejetju ukrepa zavarovanja zadevo po uradno dolžnosti predati pristojnemu sodišču druge države članice.

54 V skladu s členom 15(1)(b) Uredbe lahko sodišča države članice, ki so po vsebini pristojna za odločanje v zadevi – če menijo, da bi bilo sodišče druge države članice, s katero je otrok posebej povezan, primernejše za obravnavo zadeve – zaprosijo sodišče te druge države članice, naj prevzame pristojnost.

55 V okviru določb o temeljnih pristojnostih glede starševske odgovornosti je člen 15 edini, ki določa, da se zaprosi sodišče druge države članice, naj prevzame pristojnost.

56 Pri tem Uredba ne določa, da morajo ta nacionalna sodišča po izvedbi začasnih ukrepov oziroma ukrepov zavarovanja predati zadevo sodišču druge države članice.

57 Povsem drugačno je vprašanje, ali morajo nacionalna sodišča, ki so sprejela začasne ukrepe oziroma ukrepe zavarovanja, o tem obvestiti pristojna sodišča druge države članice.

58 Na podlagi člena 20(2) Uredbe, kot je bilo navedeno v točki 48 te sodbe, začasni ukrepi oziroma ukrepi zavarovanja prenehajo učinkovati, če je sodišče države članice, ki je pristojno v tej zadevi, sprejelo ukrepe, ki jih šteje za primerne.

59 Ker so začasni ukrepi oziroma ukrepi zavarovanja prehodne narave, je lahko zaradi fizičnega, psihičnega in intelektualnega razvoja otroka nujno zgodnje posredovanje pristojnega sodišča za sprejetje dokončnih ukrepov.

60 Potrebo in nujnost dokončnih ukrepov je treba presojati glede na položaj otroka, otrokov predvidljiv razvoj in učinkovitost sprejetih začasnih ukrepov oziroma ukrepov zavarovanja.

61 Zaščita interesov otroka zahteva, da nacionalno sodišče, ki je sprejelo začasne ukrepe oziroma ukrepe zavarovanja, o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe, obvesti pristojno sodišče druge države članice.

62 Sodelovanje v okviru posameznih zadev v zvezi s starševsko odgovornostjo je določeno v členu 55 Uredbe in med drugim zajema zbiranje in izmenjavo podatkov o položaju otroka, o postopkih, ki potekajo, in o vsaki sprejeti odločitvi, ki se nanaša na otroka.

63 Člen 55(c) Uredbe določa komuniciranje med sodišči držav članic, zlasti za uporabo te uredbe.

64 Iz tega je razvidno, da – če zaščita interesov otroka to zahteva – mora nacionalno sodišče, ki je sprejelo začasne ukrepe oziroma ukrepe zavarovanja, o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe, obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

65 Glede na navedeno je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da lahko o ukrepu zavarovanja, kot je prevzem varstva otrok, na podlagi člena 20 Uredbe odloči nacionalno sodišče, če so izpolnjeni ti pogoji:

– ukrep mora biti nujen,

– mora biti sprejet glede oseb, ki so v zadevni državi članici, in

– mora biti začasen.

Izvajanje navedenega ukrepa in njegova zavezujočnost sta določena v skladu z nacionalnim pravom. Po sprejetju ukrepa zavarovanja nacionalno sodišče ni dolžno predati zadeve pristojnemu sodišču druge države članice. Vendar – če zaščita interesov otroka to zahteva – mora nacionalno sodišče, ki je sprejelo začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja, o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe, obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

Četrto vprašanje

66 Predložitveno sodišče s tem vprašanjem v bistvu sprašuje, ali se mora sodišče države članice – v primeru, ko nima nobene pristojnosti – razglasiti za nepristojno oziroma predati zadevo sodišču druge države članice.

67 V skladu s členom 17 Uredbe se „sodišče države članice, če mu je predložena zadeva, za katero po tej uredbi ni pristojno in za katerega je po tej uredbi pristojno sodišče druge države članice, […] po uradni dolžnosti izreče za nepristojno“.

68 Kot je bilo ugotovljeno v točki 55 te sodbe, je v okviru določb o temeljih pristojnosti glede starševske odgovornosti člen 15 Uredbe edini, ki določa, da sodišče zaprosi sodišče druge države članice, naj prevzame njegovo pristojnost.

69 Za primer, če se sodišče države članice po uradni dolžnosti razglasi za nepristojnega, Uredba ne določa dodelitve zadeve sodišču druge države članice.

70 Vendar mora nacionalno sodišče, ki se je po uradni dolžnosti razglasilo za nepristojnega – iz enakih razlogov, kot so navedeni v točkah od 59 do 63 te sodbe, in ker zaščita interesov otroka to zahteva – o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe, obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

71 Zato je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da se mora sodišče države članice, kadar nima nobene pristojnosti, po uradni dolžnosti razglasiti za nepristojno, ne da bi bilo dolžno predati zadevo drugemu sodišču. Vendar mora – ker to zahteva zaščita interesov otroka – o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe, obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

Stroški

72 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **Člen 1(1) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 je treba razlagati tako, da pojem „civilne zadeve“ v smislu te določbe zajema posamično odločbo, s katero sta odrejena takojšen prevzem v varstvo in nastanitev otroka zunaj lastne družine, če je bila ta odločba sprejeta v okviru javnopravnih pravil o zaščiti otrok.**

2. **Pojem „običajno prebivališče“ iz člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003, je treba razlagati tako, da to prebivališče ustreza kraju, ki pomeni neko integracijo otroka v družbeno in družinsko okolje. V ta namen je treba med drugim**

upoštevati dolžino, rednost, razmere bivanja in razloge za bivanje na ozemlju države članice ter razloge za preselitev družine v to državo članico, državljanstvo otrok, kraj in razmere šolanja, znanje jezikov ter družinske in socialne vezi otroka v navedeni državi. Običajno prebivališče ugotovi nacionalno sodišče, pri čemer upošteva vse dejanske okoliščine posameznega primera.

3. O ukrepu zavarovanja, kot je prevzem varstva otrok, lahko na podlagi člena 20 Uredbe št. 2201/2003 odloči nacionalno sodišče, če so izpolnjeni ti pogoji:

– **ukrep mora biti nujen,**

– **mora biti sprejet glede oseb, ki so v zadevni državi članici, in**

– **mora biti začasen.**

Izvajanje navedenega ukrepa in njegova zavezujočnost sta določena v skladu z nacionalnim pravom. Po sprejetju ukrepa zavarovanja nacionalno sodišče ni dolžno predati zadeve pristojnemu sodišču druge države članice. Toda če to zahteva zaščita interesov otroka, mora nacionalno sodišče, ki je sprejelo

začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja, o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe št. 2201/2003, obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

4. Kadar sodišče države članice nima nobene pristojnosti, se mora po uradni dolžnosti razglasiti za nepristojno, ne da bi bilo dolžno predati zadevo drugemu sodišču. Vendar mora – ker to zahteva zaščita interesov otroka – o tem neposredno ali prek osrednjega organa, določenega na podlagi člena 53 Uredbe št. 2201/2003, obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

Podpisi